

VETERANENSTATUS

Inleiding

Al enige tijd is er discussie gaande over het toekennen van de veteranenstatus, waarbij de kernvraag is of de huidige definitie voldoende houvast geeft bij de meer moderne wijzen van inzet.

De discussie over de toekenning van de veteranenstatus wordt mede gevoed door het Angelsaksisch systeem (allen die als militair gediend hebben worden veteraan), het ervaren gebrek aan erkenning en waardering door (post-) actieve militairen die onder de huidige wet geen veteranenstatus toegekend hebben gekregen en medewerkers van andere ministeries¹ die onder vergelijkbare omstandigheden hebben gediend als militairen. Zij hebben wel de waardering gekregen in de vorm van een onderscheiding, maar niet de erkenning als veteraan. Daarnaast is er ook een (bijdrage aan) inzet die meer op afstand wordt gevoerd ("remote control") al dan niet in combinatie met daadwerkelijke inzet ("boots on the ground").²

Hoewel het nationaal VP geen zeggenschap heeft over de toekenning van de veteranenstatus, wil zij wel een gefundeerd antwoord kunnen geven op de vraag welke criteria zouden kunnen gelden voor de toekenning van de veteranenstatus. Daarbij streeft het nationaal VP naar een duurzame definitie met bijbehorende criteria. Waarbij ook de exclusiviteit van de veteranenstatus voorop staat.

Op 19 en 20 maart 2025 hebben leden van de klankbordgroep en bestuursleden van het nationaal VP zich gebogen over de toekenning van de veteranenstatus. Dit heeft geleid tot een advies op grond waarvan het bestuur onderstaande voorstel heeft geformuleerd.

Op voorhand hecht het bestuur eraan nadrukkelijk onder de aandacht te brengen dat:

- Dit voorstel gaat over toekomstige inzet. Besluiten in het verleden genomen spelen geen rol bij de afwegingen in dit voorstel. Wel geldt natuurlijk dat aan een in het verleden toegekende veteranenstatus niet wordt getornd.
- De criteria voor toekenning van de veteranenstatus niet gelijk zijn aan voorwaarden die voor alle (gewezen) militairen gelden bij toekenning van decoraties en zorg. Alhoewel hier ook de elementen

¹ Te denken valt aan medewerkers van de ministeries van de ministers die de veteranenwet hebben ondertekend (Defensie, Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Veiligheid en Justitie) maar ook van Buitenlandse zaken.

² Hiermee wordt ook bedoeld de daadwerkelijke inzet van maritieme en luchtvaart eenheden en hun bemanningen.

'erkenning, waardering en (toegang tot) zorg' een rol spelen zijn het decoratiestelsel en het zorgstelsel entiteiten die op zichzelf staan.

De zorgplicht van de Minister van Defensie als werkgever bijvoorbeeld vloeit voort uit de bijzondere positie van de militair. De veteranenstatus is daarvoor geen voorwaarde .

Probleemstelling

Geef aan welk advies het nationaal VP aan de minister van Defensie desgevraagd geeft voor de toekenning van de veteranenstatus.

Analyse

Algemeen

Nederland is een van de weinige landen die (sinds 2012) een veteranenwet kent.

Met deze wet kent de Nederlandse regering een wettelijke status toe aan mensen die een bijzondere bijdrage hebben geleverd aan het Koninkrijk der Nederlanden. In de Veteranenwet is onder artikel 1 c (begripsbepaling) opgenomen dat een (...) veteraan [is] de militair, de gewezen militair, of de gewezen dienstplichtige, van de Nederlandse krijgsmacht, dan wel van het Koninklijk Nederlandsch Indisch Leger, alsmede degene die behoorde tot het vaarplichtig koopvaardijpersoneel, die het Koninkrijk der Nederlanden heeft gediend onder oorlogsomstandigheden dan wel heeft deelgenomen aan een missie ter handhaving of bevordering van de internationale rechtsorde voor zover deze missie bij regeling van Onze Minister is aangewezen (...).

De wetgeving kent aan de veteranenstatus rechten en plichten toe waar het gaat om erkenning, waardering en (toegang tot) zorg.

De vraag is: welke criteria zouden moeten gelden om te kunnen komen tot een zo objectief mogelijk advies aan de Minister van Defensie om (een groep van) militairen de veteranenstatus toe te kennen?³

³ De commissie is zich er van bewust dat iedere afbakening leidt tot "grensgevallen". Juist inzake de toekenning van de veteranenstatus aan deze "grensgevallen" vereist een zorgvuldige afweging die recht doet aan de erkenning en waardering van alle betrokken partijen. De overwegingen zullen uitlegbaar moeten zijn (zakelijke rechtvaardiging van de toekenning).

Moet de toekenning zich beperken tot het personeel genoemd in de definitie?

De beelden die hier achter liggen zijn: als missies mede uitgevoerd worden door anderen dan militairen⁴, moeten deze dan niet op dezelfde wijze behandeld worden als militairen? Verdienen zij niet dezelfde maatschappelijke erkenning en waardering alsmede de toegang tot goede nazorg?

Het bestuur overweegt als volgt:

Anderen dan militairen (en vaarplichtig koopvaardijpersoneel) worden op vrijwillige basis ingezet. Militairen kunnen verplicht uitgezonden worden en bij toenemende dreiging verplicht te worden om het gevaar te zoeken, te vinden en het gevecht aan te gaan. Indien zij zulks weigeren worden zij getoetst aan het militair straf- en tuchtrecht. Het element dwang weegt daarbij zwaar. Deze dwang is niet van toepassing op andere medewerkers.

Waarom moet vallen onder oorlogsomstandigheden dan wel handhaving of bescherming van de internationale rechtsorde?

Hoofdtak 1: Het verdedigen van het eigen en bondgenootschappelijk grondgebied

Het bestuur stelt zich op het standpunt dat van oorlogsomstandigheden sprake is als het Koninkrijk deel uitmaakt van een gewapend conflict. Gemakshalve heeft de commissie dit gedefinieerd als *daadwerkelijke inzet* in het kader van hoofdtak 1. Het verdedigen van het eigen en bondgenootschappelijke grondgebied leidt tot toekenning van de veteranenstatus bij daadwerkelijke inzet. Inzet in het kader van afschrikking (feitelijk gereedstelling) valt daar vanwege het ontbreken van de mogelijkheid tot dwang niet onder.

Hoofdtak 2: Bevordering van de internationale rechtsorde een stabiliteit

Het bestuur stelt zich op het standpunt dat uitzendingen in het kader van hoofdtak 2 in beginsel leiden tot toekenning van de veteranenstatus. Hierbij volgt het bestuur de lijn dat dit in elk geval geldt voor deelnemers aan missies die cf. art 100 van de grondwet zijn aangemeld bij het parlement.

Voor inzet die niet zijn aangemeld bij het parlement, maar waar toch militairen aan toe gewezen zijn (bijvoorbeeld staven, geheime operaties of beveiliging van diplomaten), komen naar mening van het bestuur deze militairen in aanmerking voor de toekenning van de veteranenstatus, indien zij in het

⁴ Denk hierbij aan bijvoorbeeld politiemensen en diplomaten, maar ook burgers werkzaam bij defensie.

inzetgebiedgebied opereren ter bevordering van de internationale rechtsorde, ook als het Koninkrijk der Nederlanden zelf niet met (andere) eenheden deelneemt aan een dergelijke inzet.

Hoewel soms noodzakelijk voor de missie als geheel, past niet alle inzet binnen de criteria 'gevaarlijke omstandigheden' en 'risico te sneuvelen of gewond te raken', zoals die blijken uit de memorie van toelichting: (...) veteranen hebben recht op erkenning en waardering voor hun inzet tijdens veelal gevaarlijke omstandigheden waarbij zij het risico hebben gelopen te sneuvelen of gewond te raken (...)⁵

Om die reden heeft het bestuur het criterium *aanwezigheid in het inzetgebied* omarmd. Immers in het inzetgebied wordt, als gevolg van de inzet, het risico gelopen op levensbedreigende omstandigheden, waarbij de militair verplicht kan worden door de werkgever in voorkomend geval het gevaar tegemoet te treden in plaats van door de werkgever gevrijwaard te worden van gevaar. In Nederland geldt immers de plicht van het vrijwaren van gevaar als werkgeversverantwoordelijkheid.

In het verleden zijn OTAS'en niet altijd op objectieve gronden gebaseerd geweest, bijvoorbeeld door een opgelegd personeelplafonds, waardoor er militairen in het uitzendgebied gefunctioneerd hebben die niet in de OTAS waren opgenomen⁶. Daarom omschrijft het bestuur 'aanwezigheid in het inzetgebied' anders dan opgenomen zijn in de OTAS; de militair moet effect teweeg hebben gebracht door functionele werkzaamheden in het inzetgebied uit te hebben gevoerd. Dit criterium betekent andersom ook dat inzet op afstand naar de mening van het bestuur niet leidt tot het toekennen van de veteranenstatus.

Het bestuur is van mening dat de veteranenstatus niet wordt toegekend aan uitzending van Nederlandse militairen voor humanitaire hulpverlening of natuurrampen, waarbij geen sprake is van gewapend conflict. Bij deze missies ontbreekt, in tegenstelling tot inzet bij oorlogsomstandigheden en bij handhaving van de internationale rechtsorde, de dwang om met gevaar voor eigen leven de inzet te plegen. Tijdens deze uitzendingen dient de Minister van Defensie immers als werkgever de medewerkers te vrijwaren van gevaar.

⁵ Memorie van toelichting - Voorstel van wet van de leden Eijnsink, Poppe, Pechtold en Peters tot vaststelling van regels omtrent de bijzondere zorgplicht voor veteranen (Veteranenwet)- Deze memorie van toelichting is onder nr. 3 toegevoegd aan wetsvoorstel 32414 - Initiatiefvoorstel Veteranenwet.

⁶ Denk aan een deel van de persoonlijke staf van de Nederlandse Commandant. MINUSMA.

Hoofdtak 3: Ondersteuning van de civiele autoriteiten bij rampen en crises

De ondersteuning van de civiele autoriteiten bij rampen en crises (hoofdtak 3) leidt volgens het bestuur per definitie niet tot de veteranenstatus omdat daar geen sprake is van risico's waarvoor de militair door de werkgever niet gevrijwaard hoeft te worden.

Aanbeveling

Het bestuur van het nationaal Veteranen Platform geeft de minister van defensie in overweging om een adviescommissie te benoemen die, gelijk aan de commissies traditie, decoratiestelsel en dapperheidsonderscheidingen, in voorkomende gevallen de minister van advies kan voorzien.

•

Concept AV 26-01 nationaal VP